

25. *Vprašanje.* Kacih ustanovil je treba, da bodo kmetje poleg mogli močvirje ter njega posamične kosove neprestano obdelovati, ter da ceste, vodotoči in druge naredbe ne pojdejo pōzlu?

26. *Vprašanje.* Kaj bi bilo treba storiti, kar se tiče znanstva in gospodarstva, da bi se ljudje laže in hitreje naseljevali po močvirji?

Najprvo je osnovati načrt, opirajoč se na dozdane navade in potrebe močvirskih kmetovalcev, a ta načrt bodi tak, da oklene vse, kar se tiče znanstva, gospodarstva in upravljanja; še le potlej se bode moglo k temu obójemu vprašanju razložito odgovoriti.

Podpisani veščaki tukaj ne moremo povedati vsega, kar bi se o tej stvari dalo reči, a vendar sodimo, da bode pridovalo, če na tem mestu pokažemo pot, po katerem bi se močvirje po sedaj izboljšavalo, in če priporočimo posebno lombardske dežele napajalna pravila, potrjena z mnogoletnimi izkušnjami, ker je podoba, da bi se tudi to močvirje z velikim vspehom po njih dalo izboljševati; a samo ob sebi se umeje, da bi ta pravila trebalo toliko predrugačiti, kolikor bi ukazovale močvirske razmere in dozdanje izkušnje.

Najpoprej bodi opomeneno, da tu, kakor je uže zgoraj bilo rečeno, beseda ne teče okolo tega, kako bi se napravil velik napajalen vodotoč, kateri bi rosil vso močvirsko raván od kraja do konca, nego menimo se le o tem, kako bi bilo uravnati Ljubljano in stranske nje pritoke ter s tem delom ob enem tudi močvir usušiti. Kedar bode ta posel gotov, še le potlej bi se ugodno ležečim močvirskim prostorom dala navračati tudi voda, kolikor bi je bilo pripravne.

Koder tako napojilo prvič narejajo, ni pozabiti, kje in po koliko ima kdo pravice na vodi, a ni tega ne, ali tacih napajalnic izkušnje res obetajo ali ne, da bodo prihodki mogli obilo povračevati troške, kolikor jih bode gotovo s tem delom. Sploh se na močvirji ni bati prevelike zabave, a vendar je premisliti, katere zgradbe na vodi ne bodo nič motile močvirskega napajanja, da jim zatorej nikakor ne bode treba odkupovati pravic, in katere bodo take, da bi napajalnicam dobro delo, ako bi se mogle odkupiti ali vse njih pravice, ali vsaj nekaj teh pravic.

Kedar se o tem najprvem vprašanju ustanovi načelo, in kedar bode močvirska raván usušena, potem je vse tiste prostore, katerim se misli dati umetalno napajanje, treba tako razdeliti na svoje tolikošne in take kosove, kakor pokaže zemljišče, h kateremu spadajo, in kakor nanese obilje pripravne vodé, ter kakor je svet ali višji ali nižji; a nobeden teh kosov ne bodi niti nad 4 hektare velik, niti ne izpod dveh hektarov majhen. Ti kosovi naj bodo na štiri ogle in pravokotni, če se kolikaj dá, ter vselej tako urezani, da se jim odmeri samo do po dvakrat toliko dolžave, kolikoršna je njih širjava. Mejo naj jim delé pripravna rovišča (grabni) ali mali obsipi, kateri bi napenjali vodo.

Vodotoč, ki pojde po najvišjih tleh tacega kosa, naj bode vodó prinašal, a rovišče, po nasprotni strani vzporedno izkopano, ter tudi stranska rovišča naj jo bodo zopet odnašala, in to tako, da bodo ta rovišča mogla ob enem tudi napajati dóljanje, nekoliko niže ležeče polje, katero bodi vse takisto napravljeno. S takim potom se najlaže umna služba odkaže vodi, kolikoršna je nje obilje in kolikoršen strmec; vrhu tega ob tistih časih leta, kedar se zemlja ne bode napajala, deževnica po teh roviščih otide z naglim begom dalje.

Obsipe, kateri polje oklepajo, treba nasaditi z drevjem, in to z vrbjem in jelševjem, koder so tla mokrotna, a po osehlih tleh z jagnjedi, z dobjem (hrastjem) in brestjem.

Taki zasadi so zeló koristni, kajti dajó drva v kurjavo, kar bi utegnilo močvirjanom dobro ustrezati posebno tedaj, kedar uže ne bodo imeli rup (šote), ter drevje pomaga tudi k zdravju in vrhu tega ponuja rokodelsk les.

A vrbe in jelše bi bilo vsako tretje leto klestiti in veje potem z obilim pridom rabiti v zvezano protje (v pletene seči, v braneče plasti), ker taka stvar se bregovom in jéžam v zaslombo daje ondod, koder tla pridržavajo vodo v sebi. Potlej bi se ne bilo treba vode takisto braniti, kakor do zdaj, ko so v bregove zasajali kole ter jih nepripravno obijali in pažili z deskami.

Da se kmetovanje po močvirji bolj razcveti, in da se bodo ljudje v prihodnje čase rajši naseljevali po njem, zatorej bi bilo treba tudi misliti, kako bi se dala ta zemlja dovolj prekrižati s potmi in cestami, katere bi z gladkim tekom šle do vsacega večega sêla.

Kedar se bode tem napravam zdeloval glavni črtéž, nikakor ne bode sméti pozabiti onih naredb, katere bi zdravo pitno vodo močvirjanom prinašale iz vrelcev in studencev, kar jih izvira po močvirskem okoliši.

Samo ob sebi se umeje, da tolikošno ter tako razsežno izboljševanje močvirske zemlje, ki bi še poznim vnukom dajalo koristi, nikakor ne more biti brez dovoljne pazke, katera bi skrbela, te naredbe primerno vzdržavati in trditi; kajti izkušnja uči, da časi tudi najmanjše preziranje rodi pozneje veliko kvaro, katera se dá le omnozih troških popraviti.

Zategadel je svetovati, da se dovršenim močvirskim naredbam posadí dovolj paznikov, naj bodo čuli nad zgradbami, ter da se jim podá tenko poučilo njih službe, katero jim bode tudi pripovedovalo, kakošne so njih pravice in kakošne dolžnosti.

To poučilo bi se dalo nekako osnovati po enacih poučilih, ki jih o napajalnicah uže imajo pri furlanskem Tržiči, ter obsezalo naj bi vse razmere in potrebe ljubljanskega močvirja. Takošno poučilo naj bi vlada razglasila, ter va nje bi se zapisalo: kako se narejajo in trdijo ceste; kako se usuša in kako napaja svet; kako se zasaja drevje; kako se dobiva in čista hrani pitna voda, ter naposled, kako se sploh deva v red kmetovanje po močvirjih. (Kon. prih.)

Obraavnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

14. seja 13. dne julija.

Namestu dr. Poklukarja se je iz vrste poslancev kmetijskih občin izvolil poslanec Grasselli za deželno-odbornega namestnika.

Načrt postave o nekaterih naredbah za povzdigo ribštva po vodah, potem načrt postave o požarni policiji in o gasilnih stražah se sprejmeta v 3. branji.

Po nasvetu poročevalca Grasselli-a se deželnemu odboru naroča, naj prihodnjemu deželnemu zboru poroča, koliko povračila oskrbovalnih bolnišničnih stroškov bi kazalo naložiti občinam, da se odstranijo nepravilnosti, ki se zdaj nahajajo pri izdavanju spričeval o uboštvu, in se tako deželnemu zakladu odvzamejo bremena, kolikor mogoče.

Prošnja kmetijske podružnice v Krškem v dosego postave, katera naj bi davčne odpise vsled neviht določevala, se izroči deželnemu odboru z nalogom, v prihodnjem zboru poročati o tem.

Poslanec Grasselli poroča v imenu finančnega odseka o proračunih bolnišničnega, porodnišnega, najdenišnega in blazničnega zaklada

za l. 1880. in 1881., ki se potrjuje. Poleg tega se deželnemu odboru naroča, naj z mestnim zastopom ljubljanskim v dogovor stopi zaradi nakupa mestne ledenice; ter skrbi za to, da se bolnišnični uradniki v svojem poslu bodo skupno sè zdravniki vozili v norišnico na Studenci.

Dr. pl. Schrey v imenu finančnega odseka poroča o proračunih blaznično-stavbenega zaklada za l. 1880. in 1881., ki se sprejmeta.

Dr. Schaffer v imenu finančnega odseka poroča o načrtu postave, ki naj dopolni postavne določbe o sklepih avtonomnih upravnih organov zastran priklad na neposrednje davke; postava se po nekaterih premembah sprejme.

Vitez Vesteneck poroča v imenu finančnega odseka, kako razne deželne potrebščine za leto 1881. pokriti ter gledé načina za sklepanje občinskih priklad in družih zastopov za l. 1881. obveljajo sledeči predlogi: 1) V pokritje primanjkljeja v deželno-zborni seji dne 28. junija l. 1880. odobrenega proračuna normalno-šolskega zaklada za leto 1881. v znesku 183.759 gold. 27½ kr. pobirala se bode 1881. leta 15% priklada na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti od rednega zneska z vsemi cesarskimi prikladami vred, pri hišno razrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in pri dohodkarini. 2) V pokritje v deželno-zborni seji dne 28. junija leta 1880. določenega doneska k zemljiško odveznemu zakladu za leto 1881. v znesku 208.000 gold., ki se mora nabrati od priklad na neposredne davke, pobirala se bode 1881. leta 15% priklada na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti od rednega zneska z vsemi cesarskimi prikladami pri hišno razrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in pri dohodkarini. 3) Za slučaj, ko bi se utegnila zdatno premeniti podloga gledé priklade za gruntne davke za l. 1881., pooblastuje se deželni odbor, dogovorno s politično oblastjo, na podlagi vsled tega spremenene skupne svôte vseh neposrednih davkov s cesarskimi prikladami vred za normalno šolski in za zemljiško-odvezni zaklad dovoljeni procent za vsacega po 15% spremeniti v oni procent, ki bi bil primeren spremeneni skupni svoti teh davkov. 4) Deželnemu odboru se naroča, pridobiti v smislu točke 3. dogovora dne 29. aprila leta 1876. (drž. zak. št. 72) privoljenje deželnega postavodavstva, da se za leto 1881. za kranjski zemljiško-odvezni zaklad določena 20% priklada na neposredne davke s po cesarskem patentu od 10. oktobra 1849. (drž. zak. šte. 412) ukazano tretjinsko priklado vred zniža na 15% priklado k celi predpisani svoti vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti k rednemu znesku z vsemi cesarskimi prikladami vred pri hišno razrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in pri dohodkarini. 5) Deželnemu odboru se naroča, zaukazati občinam, okrajnim cestnim odborom in glavnemu odboru za obdelovanje ljubljanskega mahú, da sklenejo svoje priklade na neposredne davke za l. 1881. z ozirom na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti z ozirom na redni znesek z vsemi cesarskimi prikladami vred pri hišno razrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in pri dohodkarini, ter pri dovoljenji večih priklad ravno tako ravnati, dalje od deželnega zbora za l. 1881. uže dovoljene priklade na davke v tem smislu na primeren procent preračunati, in če bi pri tem pokazali se odlomki gledé procenta, postaviti procent na prihodnjo višo stopinjo.

Dalje vitez Vesteneck poroča o proračunih deželnega zaklada za leto 1880. in 1881.

Poslanec Svetec v generalni debati najprvi poprime besedo in povdarja, v kako strašanskih številkah

se kaže potrebščina za deželni in za normalno-šolski zaklad. Dokler je bilo deželno gospodarstvo v narodnih rokah, kako hudo je nemčurska stranka očitala slabo gospodarstvo in zapravljalivost! Ko so potem prišle nove volitve, kako so leteli oklici do naših kmetov, ter jih svarili, naj nikar ne volijo narodnih kandidatov, kako se je takrat obetalo, da se bode vse na bolje obrnilo, če volijo liberalne kandidate, obetali so hribe in doline. Primerimo sedanje gospodarstvo današnje večine. Potrebščina deželnega zaklada l. 1877. je bila 314.182 gold., 1878. l. 318.217 gold., takrat je odstopila narodna večina. Letos imamo potrebščine 384.268 gold. in prihoda je leto 395.954 gold. Normalno-šolski zaklad je imel potrebščine l. 1877. samo 147.529 gold., 1878. l. 179.887 gold., letos pa 195.829 gold., prihodnje leto celó 197.161 gold. Razložek od l. 1877. do leta 1881. znaša toraj nič manj kakor 81.000 gold. pri deželnem zakladu, in 22.000 gold. pri normalno šolskem zakladu, skupaj toraj okroglih 100.000 gold. (Klici na levi: čujte!) Stan deželne blagajnice „Kassastand“ znašal je 1877. leta 76.550 gold., 1878. leta 63.297 gold., a lani le 42.951 gold., tukaj imamo razložka 33.000 gold. okrogle številke. Tako kažejo številke, da se je v tem kratkem času, kar je sedanja liberalna večina na krmilu, naše deželno premoženje na slabše obrnilo za 130.000 gold. Nadalje govornik izvrstno ter ojstro šiba lažiliberalizem pod Auersperg-Lasserjevim ministerstvom in vpraša, kedaj so bili časniki toliko konfiscirani, kedaj je bila volilna svoboda bolj stiskana, kakor takrat? Kedaj je bilo narodne ravnopravnosti manj, kakor pod tako zvanim „ustavnim“ ministerstvom, ali ni naš „liberalni“ deželni odbor komaj čakal, da je prišel do oblasti, da nam je narodni jezik vrgel iz deželnih uradov (čujte! na levi) in da je skušal v šole vriniti nemščino in ž njo izpodriniti, kolikor mogoče slovenščino. Še to smo doživeli, da se je v mnogih ljudskih šolah vpeljal nemški učni jezik, pedagoški nonsens; kajti to mora vendar vsak pametni pedagog priznati, da se v tujem jeziku nikdar ne more tako uspešno podučevati, kakor v maternem jeziku. Današnji poročevalec, nadaljuje govornik, je včeraj rekel, da se sedaj kažejo neki „črni oblaki“ na liberalnem nebu; al on tolaži svoje tovariše, da pride skoraj bister veter, ki bo te oblake razpihal. A mi, gospoda moja, ki vidimo nasledke tega dosedanjega liberalizma, mi bi želeli, da se ti oblaki prav čvrsto zgosté in nam dajo prav grobo nevihto (pohvala na levi), katera bi prazni dim liberalizma za vselej razpihala, ki bi očistila zrak in zopet poživila tla avstrijske notranje politike, da bi na teh tleh mogel pognati resnični pravi liberalizem resnične in pravne ustavnosti, ki daje vsem narodom pravico in ravnopravnost. Potem se bode tudi na gospodarskem polju kmalu na bolje obrnilo. (Živahna pohvala in ploskanje na levi in med poslušalci.)

Poslanec Lukman prav smešno navaja, da za ves napredek imajo narodnjaki se zahvaliti ustavoverni stranki, ki je ustvarila §. 19. osnovnih postav in ki narodnega napredka nikoli ni ovirala. (Ta smešna trditev je glasen smeh vzbudila med narodnimi poslanci in med poslušalci.) Dalje očita govornik narodnjakom, da so klerikalci, da hoče klerikalna manjšina Avstrijo razbiti v federativne kose in enacij fraz več. (Glasen smeh.)

Poslanec Robič graja slabo finančno stanje dežele, očita, da se deželni zaostanki ne iztirjavajo. ter predlaga sledeče: 1. Deželni odbor naj skrbi za postavno določbo, po kateri bi se užitninska priklada za deželne potrebščine v odmerjenih odstotkih pobirala z užitnino vred in se odrajtovala v popolnem znesku ob enem z užitnino dotični c. k. blagajnici, ta pa naj vsak mesec sproti odrajtuje priklade deželni blagajnici. 2.

Deželnemu odboru se naroča, izterjanje zaostanka na užitninski prikladi 128.977 gold. 97½ kr. z vso močjo pospeševati in o vspehu prihodnjemu deželnemu zboru posebej in na drobno poročati.

Dr. Schrey skuša poslancu Svetecu, kateri je nemčursko slabo gospodarstvo dokazal, ugovarjati, in se v tem obziru sklicuje na deželne priklade. Al poslanec Svetec mu takoj odgovori, da ima še nekaj števil, katerih dozda je ni porabil, one bodo dokazale, da Schreyeva trditev ni istinita, da se je gospodarstvo gotovo obrnilo na slabše. Leta 1877. je došlo priklad več, nego jih je bilo potrebno, za 33.000 gold., 1878. leta 36.000 gold., za letos pa jih ne bo več prišlo kakor 4000 gold. (Čujte! na levi.) Vidite, slavna gospôda! končá govornik, da znamo tudi mi na tej strani jako dobro računati.

Nemčurska stranka, kateri so bili taki dokazi slabega gospodarstva jako neprijetni, predlagala je po svojem galopênu dr. Schafferju konec debate, ki se je, se vé, brž sprejel. Tedaj se je v splošni debati oglasil le še poročevalec vitez Vesteneck, ki je po svoji navadi pač zaničevalno govoril proti narodni stranki, a vendar ni mogel jasnih števil ovreči. Dalje pravi, naj se narodnjaki več stroške zapišejo na svoj rovaš, saj so oni tega krivi. (Dr. Vošnjak zakliče: To je vendar aroganca.) Na to vitez Vesteneck deželnega glavarja kliče na pomoč, a ta mu ne more pomagati. Konečno Vesteneck pravi, da on ne pozna nobenega narodnega jezika na Kranjskem, on pozna dva deželna jezika, oba enakopravna; o jezikovnem vprašanji bi se lahko pobotali, nikakoršne zveze in sprave pa nečemo s stranko, ki naravnost korespondira z Rimom. (Velik smeh in ugovor na levi.)

Poslanec Svetec zahteva, naj Vesteneck to stvar razjasni in dokaže, al ta molčí in se ne upa odgovoriti.

V specijalni debati se dr. Zarnik oglasi k točki „plače“ in pravi: ko se je pred nekaterimi leti le nekim uradnikom plača neznatno zvišala, takrat je ona stranka vzdignila velik hrup, da narodna stranka neizmerno zapravlja deželno premoženje; takrat je govornik kot poročevalec trdil, da bode nasprotna stranka takoj, ko do večine pride, uradnikom plače povikšala; takrat so gg. Apfaltrern, Deschmann in Vesteneck migali z rokami, da nikdar ne, tudi za eden krajcar ne; tedaj je odlični ud nasprotne stranke, ki še zdaj sedi v zboru, rekel: Država lahko zapravlja, če hoče, ali dežela kranjska ne more plač povikšati! Tako se je na oni strani govorilo leta 1873., a zdaj ste v tajni seji glasovali vsi kakor eden mož za povikšanje uradniških plač. (Čujte! na levi.) (Konec prih.)

Slovensko slovstvo.

* *Službovník nemško-slovenski za cesarsko in kraljevsko vojsko po vprašanjih in odgovorih.* 3. del: Peštvo in lovska četa. (Dienst-Reglement slovenisch-deutsch für das k. k. Heer in Fragen und Antworten. 3. Theil: Infanterie und Jägertruppe. Bearbeitet und verlegt von Andreas Comel Edlen v. Sočebran k. k. Hauptmann.)

Tako je ime novi knjižici, ki jo je ravnokar na svitlo dal gosp. Andrej Komel pl. Sočebranski, c. k. stotnik v Gradci. V njej razlaga naš velecenjeni in edini vojni slovenski pisatelj službo c. k. peštva in lovske čete v 10. razdelkih po vprašanjih in odgovorih. Kakor je častiti rodoljub v svojih poprejšnjih osmerih knjižicah jasno in v lahko razumljivem jeziku razkladal našim slovenskim vojakom vojna opravila, tako je tudi v pričujočem delu se skazal spretnega učitelja avstrijske vojske. Sl. vojno ministerstvo je tudi to knji-

žico potrdilo za rabo slovenskim vojakom in zdaj je le želeti, da jo naši gosp. oficirji toplo priporočajo vojakom, katerim v poduk je pisana.

Praznik sv. Cirila in Metodija na Dunaji.

Pismo G. Galagana J. S. Aksakovu.

(Dalje.)

Predsedatelj praznika je bil mlad Čeh; on je stopil k pjupitru in v kratkem govoru je razložil po česki cilj in pomen svečanosti. Potem je kor pevcev zapel tudi po česki avstrijsko himno, katero smo poslušali stojé. Pravili so mi, da mladenčem se je to potrebno zdelo, da bi vladi izjavili svojo zahvalo za vse tisto, kar jim je bilo ta dan privoljeno, in jaz menim, da tako postopanje je bilo prav pametno. Po himni je govoril tisti Čeh, predsedatelj praznika, dovoljno dolgi govor tudi po česki; škoda le, da sem ga prav malo razumel. Gospodje, ki so sedeli blizo mene, so mi tolmačili jedro govora; povdarjal je namreč važnost privoljenja slavjanskega jezika pri službi Božji, pomembo sv. Cirila in Metodija v slavjanskem svetu itd. Govornik je končal govor svoj z objavo zahvale ljubeznjivim gostom za udeležitev praznika; posebno radost je on izjavil gledé Poljakov, ki so se vprvič vdeležili občeslavjanskega praznika. Za temi besedami je sledilo burno rokopleskanje, klici „slava“, „živio“ in drugi priveti. Precej potem so prišli predsedatelju povedat, da eden iz Poljakov želi govoriti, v kar je tudi vladni komisar privolil, dasiravno poljski govor ni bil v programu. — Potem se je začela cela vrsta govorov: govoril je Srb, Slovak, Čeh, Rus, Slovenec, Poljak, Bolgar in Hrvat, vsak v svojem jeziku. Po vsakem govoru je kor zapel kako pesem, navadno pesem one narodnosti, katere je bil govornik. Pesmi so se pele prekrasno; zdelo se je, da vsak pevec je sam po sebi muzikant; glasovi njihovi bili so prekrasni in izbrani tako, da ni mogoče lepše. Poseben vtisk je naredila na nas hrvatska vojna pesem, katera, kakor so pravili, je bila nedavno še prepovedana v Avstriji, še le po turški vojski pa dovoljena. Iz ruskih pesem so peli eno gališko: „Oj divčino“, ki meni ni znana. Iz velikoruskih pesem je bila tudi ena iz začetka v programu, nova: „Vverh po matuške po Volgě ot Njižnago Novgoroda“, al gospodje pevci niso nikjer našli nót te pesmi in zato niso peli. Vse pesmi so izbujale burno odobrenje, a nekatere, posebno vojne, so morali po dvakrat ponavljati.

Jaz sem mnogo izgubil na tem prazniku s tem, da večidel nisem razumel govorov brez tolmača. Al kdor pri taki smesi naših slavjanskih jezikov želi vse razumeti, ni mu zadosti biti slavjanoljubu, biti mu je treba učenemu slavistu. Po ruski (to je v literarnem ruskem jeziku) je govoril Gregorij Ivanovič Kupčanko; bistvo njegovega govora je bilo: zgodovinski obzor delavnosti sv. Cirila in Metodija. Govor je bil jako zanimiv in v literarnem odnošenji prekrasen; govornik je naredil le nekaj pomót v povdarjanji. Bi li bilo mogoče, sem si mislil, gališkemu separatistu prečitati tak govor v izmišljenem jeziku, katerega gospodje separatisti, dovolj predrzno, imenujejo južno-ruski jezik, ako bi si ne izposojevali grdih polonizmov ali celó germanizmov? Nikakor ne!

Interesantna epizoda na prazniku je bil govor Poljaka. Ko je predsedatelj objavil, da bo govoril pan izmed Poljakov, ni bilo rokopleskanji ni konca ni kraja, tako, da govornik dolgo ni mogel začeti govoriti. „Nazadnje — nazadnje je tudi Poljak z nami!“ so kričali mladi Slavjani, „nazadnje mu moremo roko podati“. Take in podobne besede zaupljivosti so se razlegale od

Obrazložitve deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

14. seja 13. dne julija.

(Dalje in konec.)

Dalje je deželni zbor sprejel v generalni debati stavljen predlog poslanca Robiča ter konečno sledeče odsekove nasvete, in sicer: a) Deželnemu odboru se dovoli, da leta 1880. in 1881. za posebno potrebne ceste v deželi, katerih izdelovanje je silno, lahko daje iz svote 25.000 gold., katera se mu za to dovoli, subvencije okrajnim cestnim odborom, ki pa posamič ne smejo presežati svote 1000 gold. in katere ima deželni odbor pri prihodnjem deželnem zboru opravičiti. b) Deželnemu odboru se naroča preiskavati, ali bi ne bilo ceneje za deželni zaklad, ako bi se za pisarniške potrebe pri deželnih uradih ne dajalo pavšalov, ampak ko bi se po drugem poti skrbelo za to. c) Deželnemu odboru se naroča, naj gleda na to, da bode igriška hiša (ballhaus) več na leto donášala. d) Deželnemu odboru se naroča preiskavati, s kakošno pravico so šole v deželnem licealnem poslopi, in delati na to, da se to poslopi državi prodá ali pa tako ustanovi, da bode več dobička deželi donášalo. e) Sl. deželni zbor naj naroči deželnemu odboru, brez odloga ukreniti in dognati, česar treba, da se zastanki norišnega zaklada kolikor mogoče iztirjajo, take terjatve pa, o katerih se brez dvoma izkaže, da ni moči jih iztirjati, odpušče definitivno. f) Sl. deželni zbor naj sklene, da je deželnemu odboru nalog, v poročilu o svojem delovanju vsako leto navajati, v katerih slučajih se je redna oskrbovalna taksa izjemoma znižala, da deželni zbor to znižanje potrdi.

Vsled peticije dramatičnega društva je deželni zbor 1000 gold. za leto 1880., in 1000 gold. za leto 1881. dovolil v pospeševanje slovenskih literarnih in dramatičnih namenov. — Občinske priklade se dovolé občinam: Devica Marija v Polji, Loka pri Črnomlju, Mirna, Zagorje in Trata.

Prošnja kamniške mestne občine za dovolitev vsled nereda poprejšnjega župana potrebne vžitinske priklade se vsled predloga viteza Gariboldija ne vsliši, akoravno sta se poslanca dr. Vošnjak in dr. Poklukar toplo potezala za to. Za dovolitev so namreč glasovali vsi narodni poslanci, zoper pa vsa nasprotna stranka, med njo tudi bivši kamniški župan Kečel, ki je ves nered sam zakrivil.

Prošnja hrenoviške občine za občinsko priklado se izroči deželnemu odboru v rešitev.

Poslanec Dreo poroča o nasvetu Potočnikovem gledé vicinalnih železnic, in predlaga: 1) naj se deželni odbor za zgradbo železnice skozi Dolenjsko poteza pri trgovinskem ministerstvu in pri obeh državnih zbornicah; 2) deželni odbor se pooblasti, da brezplačno porabo necesarskih cest in potov za vicinalne železnice sme dovoljevati, da zgradbo takih železnic z vsemi močmi pospešuje, jih v ta namen za primerno dobo oprosti deželnih priklad, oziroma za to tudi proti poznejši potrditvi deželnega zbora privoli zmerne doneske iz deželnega zaklada, toda le v tem slučaju, da železnice v domjenem času deželi pripadejo kot lastnina. Predlog se sprejme.

Vitez Savinschegg utemeljuje svoj predlog gledé priprave deželne razstave, ki obveljá. — Prošnja občine Slavinske, da bi deželni zaklad plačal dva bolnišnična oskrbovalna zneska, se ne usliši. — Prošnja šolskega vodstva v Premu, da bi se na Slapenski šoli štiritredenski poduk v kmetijstvu na državne ali deželne stroške osnoval za učitelje postojnskega okraja, se izroči deželnemu odboru v rešitev; isto tako prošnja

mestne občine kamniške zaradi vzdrževanja dveh mostov čez Neveljco, prošnja mestne občine črnomaljske zastran podpore za napravo kladeza, prošnja patriotičnega društva ljubljanskih gospá za magacin v deželni hiši, prošnja občine knežške zastran podpore za šolsko zgradbo, prošnja občinskih zastopov trebanjskega okraja za uravnavo, oziroma odpravo nepotrebnih stezá, in prošnja občine šent-ožbaldske za ločitev v dve samostojni občini.

Prošnji občine cerkniške, da bi se v Cerknici ustanovilo okrajno sodišče in davčni urad, se pritrjuje, in deželnemu odboru naroča, naj jo na svojem mestu priporoča.

Soseskam Vrabče, Malmiče, Sela, Griže in Spodnji Logatec se pogojno dovoli poraba vojnih odškodnin za soseskine potrebščine. — Šolski občini na Krki se odpusti normalno-šolski zastanek, toda le v znesku 93 gold. 52 kr.

Deželni predsednik Winkler odgovarja na interpelacijo zarad rabljenja slovenskega jezika v raznih cesarskih uradih. Kakor mu je li okrajnih glavarstev poročalo, uraduje se pri vseh s slovenskimi strankami v slovenskem jeziku. Vse vloge — poročajo mu okrajni glavarji — se rešavajo slovenski in tudi vabila se slovenskim strankam pošiljajo le v slovenskem jeziku. Izjema se napravlja samo o vojaških, logarskih, duhovenskih in tehničnih rečeh, ker uradniki ne znajo popolnem jezika. Kar se interpelacija tiče finančnih in sodniških uradov, vršé se dotične obravnave še v ministerstvih, a te niso še dovršene. Vlada pa si bode prizadevala, da vstreže pravičnim terjatvam slovenskih strank. (Dobro!)

Konečno baron Apfaltrern poroča še o raznih točkah deželnoobornega letnega poročila in stavi dotične predloge, kateri pa so bili razen dveh bolj formalnega pomena, in so bili vsi sprejeti. Z enim ostalih predlogov nameravala je nemškutarska stranka svoji večini v deželnem odboru z zahvalno kadilnico pokaditi in mu priznanje izreči za njegovo neumorno delovanje. Al ob priliki rezervistnega fonda popolno poparjena stranka se je zbala zopetnega šibanja narodne stranke ter v zadnjem hipu po poročevalcu baronu Apfaltrernu očitno preklicala ta svoj predlog. — Drug nasvet se je glasil, naj deželni zbor odobrí postopanje deželnega odbora, ko je od c. kr. deželnega šolskega sveta zahteval, naj v vse večrazredne ljudske šole uvede nemški jezik kot obligatni predmet. — Zoper ta predlog se prvi oglasi poslanec Klun. Liberalna stranka v Avstriji, prišedša na krmilo, se je najprej brigala za to, da šolstvo dobí v svoje roke, dobro vedoča, da onega, čegar je šola, je tudi bodočnost. Sklenila je v državnem zboru šolsko postavo, katera je vse pravice do šol vzela starišem, cerkvi in deželam. Al narodna stranka v kranjskem deželnem zboru je krepko branila deželne pravice, ter mnogo njih otela pogube. Komaj pa je današnja večina prišla v deželni zbor, je brž sprejela Vesteneckovo glasovito šolsko postavo in je s tem načinom žrtvovala vse pravice naše dežele. Po §. 1. državne šolske postave ima odgoja biti npravna in verska; judje so res dosegli konfesionalne šole, a katoličani ne. Za cerkvene obrede ni časa v šoli, učitelji spodkopavajo verske resnice in vse, za kar se stariši leta in leta trudijo. Skušnja uči, da je narod najljajše zatrt, če se mu podkoplje vera. Govornik navaja posamezne slučaje ter pride potem na podučevanje v tujem jeziku, dokazovaje, da šolstvo more imeti le tedaj vspeh, če se otrok odgojuje v materinem jeziku. V prvi vrsti je nasprotnikom le do tega, da se zatira slovenska narodnost, in to se najbolj doseza, ako

se zatira slovenski jezik v šoli. Po daljem ojestrem šibanji liberalne stranke zakliče konečno govornik: da bi se nikdar več ne videli v tej sestavi deželnega zastopa!

Dr. Schrey se poteza za nemščino, a med njegovim govorom se je zbornica skor popolno spraznila in še le zopet napolnila, ko je poslanec Svetec poprijel besedo. On krepko in temeljito odgovarja dr. Schreyu, trdeč, da noben deželni zbor nima pravice, državne postave prenehati, najmanj pa sedanji kranjski s svojo nepostavno pridobljeno večino. Današnja večina zbora zastopa le peščico na Kranjsko privandranih Nemcev, zatoraj ona nima nikakoršne pravice, v imenu dežele govoriti. Nadalje razlaga govornik razmere po deželi in navaja, da naši ljudje ne hodijo mnogo na Nemško dela iskat, temveč rajše v jugoslovanske kraje. Nasprotno pa k nam silijo sami Nemci, kateri bi se lahko naučili našega jezika, a oni imajo tako malo ozira na to, kakor ogerski huzar, o katerem se pripoveduje, da je bil mnogo let v nemškem mestu v garniziji, in se je naposled čudil, da se ljudje od njega niso naučili magjarščine! Nemščina ni kriterij Avstrije. Nemštvo pak je znamenje tiste znane države, s katero biti zedinjeni nekateri avstrijski Nemci uže težko čakajo. To je dovolj jasno povedal poslanec Schönerer v državnem zboru. Konečno stavi Svetec sledeči predlog: Deželni zbor naj izreče, da je deželni odbor s svojo prošnjo do c. kr. deželnega šolskega sveta, naj uvede na večrazrednih ljudskih šolah nemški učni jezik, meje svojega delokroga prestopil in zoper postavo ravnal. — Baron Apfaltrern, kakor zmerom, tudi zdaj govori zaničljivo proti narodni stranki. — Poslanec Detela priporoča Svetcev predlog. — Poslanec dr. Zarnik označi natanko stališče narodne stranke ter nadaljuje, da ima današnja večina deželnega zbora edino pravico, odločevati za Kočevje in za Weissenfels, a nikakor ne za naše slovenske šole. Prejšnjemu deželnemu odboru in zboru ni nikoli prišlo na misel, naj se Kočevarji učé slovenskega jezika zaradi Slovencev, a današnja večina sili vedno, naj se nemški jezik uvede v slovenskih šolah zaradi peščice Nemcev. — Pri glasovanju se je — se ve da — Svetcev predlog zavrgel in odsekov sprejel. — Potem je deželni glavnik z navadnim ogovorom končal zborovanje, ter se c. k. deželnemu predsedniku zahvaljeval za njegovo zdatno pomoč, poslednji pa na to primerno odgovoril.

Seja in zborovanje se potem konča s trikratnimi „slava“-klici na presvitlega cesarja.

Praznik sv. Cirila in Metodija na Dunaji.

Pismo G. Galagana J. S. Aksakovu.

(Dalje in konec.)

Jako simpatičen je bil govor Bolgara. On je govoril o tem, kako srečne se čutijo njegovi rojaki, da so stopili svobodni v kolo slavjanske družine; večkrat se je spominjal v svojem govoru „velikega ruskega naroda“. Sploh njegov govor mi je bil jako razumljiv. Mnogi so mislili, da Bolgar je vplel mnogo ruskih besedi v svoj govor iz spoštljivosti do nas Rusov. Jaz pa nikakor nisem takih misli. Mi vsi vemo, da bolgarski jezik še ne davno je bil spačen po mnogih turških besedah. A kje so zdaj vse tiste turške besede? Izpodrinile so jih ruske besede — in to je prav naravno.

Po dokončanih vseh govorih in pesmih je vzdignil predsedatelj praznika vrček s pivom ter je začel napi-vati zdravice govornikom, pevcem in „ljubeznjivim“ gostom. Zdravice so izbujale burno radost. Tudi mene so počastili z zdravico, okročili so me z vseh strani z vrči

„zdravnega“ piva. Ni bilo drugače, moral sem tudi jaz spregovoriti nekoliko besedi mladenčemu, ki so me okročili; govoril sem po ruski, kako srečen sem, da me je osoda pripeljala na njihov prekrasni praznik, ki jim dela čast v mnogih ozirih; rekel sem dalje, s kako velikim veseljem vidim hrepenenje blagih slavjanskih mladenčev po občem zjedinenju na podlagi samosvestnosti in olikovanja svojega narodnega jezika. Potem sem jim želel dobrega vspeha v vednostih in dovršenja njihovih dobrih in blagih želj. Klici „živijo“ in „slava“ so bili odgovori na moje besede, in ko sem se odpravljal iz veselice, so mi z gorečo iskrenostjo stiskali roko.

Tako se je končal ta imenitni praznik.

Vlada je izkazala gledé Slavjanov svojo strpljivost in doverijo, kakor nikoli prej ne. Kaj hočem reči gledé samih mladenčev? Ni mogoče, da ne bi izrazil jim polnega priznanja. Oni so se obnašali tako izvrstno prilično in omikano v mnogobrojnem zboru, polnem navdušenja za svobodo, in brez vsacega nadzora policije, razen vladnega komisarja.

Mnogi izmed mladenčev raznih narodnosti govore z veliko samosvestjo, da čas, ko so Slavjani skrivali se pred tujimi narodnostmi, je popolno minul: vzeti jim narodnost ni nikdo več v stanu. A med tem v Bukovini Rusi se neusmiljeno porumunujejo; v Madjariji se Rusi skupaj z brezzavetnimi Slovaki pomadjarizujejo; o Galiciji — kaj hočemo reči?“

Tako se glasi znamenito pismo plemenitega Galagana.*)

Naši dopisi.

Iz Kaluge na Ruskem 27. avg. — V meteorologičnem obziru je letošnje leto pomenljivo. Zimo smo imeli na Ruskem nenavadno hladno, surovo in dolgo, snega je bilo mnogo. Spomladi tako rekoč nismo imeli, ampak kakor hitro je sneg skopnel, nastala je poletna vročina. Prve dni meseca junija je toplotomer spet padel do šest stopinj R. in dež je lil kakor z vedra, tako, da smo peči netili, kdor ni želel sedeti v sobi v mrazu in v vlažnem zraku. Tako je bilo 5 dni. Potem se je začelo pravo poletje, vroče, kakoršnega ne pomnim. V naši sicer blaženi Kalugi je toplotomer skoraj celih šest tednov kazal v sobi po 20 do 25 stopinj, zunaj sobe v senci po 22 do 28, na solncu pa čez 30. Dež je bil večkrat na naše veliko veselje; al tudi v dežji in ponoči smo se potili v vročini do 20 stopinj. Kar je pa posebno pomenljivo, je to, da v največi poletni vročini smo imeli severno sijanje. Te dni se je toplotomer migoma spustil podnevu v senci do 10, ponoči do 5 stopinj in dež lije pogosto. Tako vreme pozimi in spomladi je jako kazilo nado na kolikor si bodi dobro letino. Vendar, slava Bogu, vroče poletje s toplim dežjem je žita jako popravilo. Letina, kolikor je zdaj znano, ni tako slaba, kakor smo se v spomladanski suši bali. Res je, da v treh Privolžkih gubernijah niso našli skoraj nič, tako, da jim je vlada uže zdaj prec po žetvi dala denarne podpore, da se čez jesen in zimo do prihodnje žetve preživé ter seme kupijo; zato je pa v več gubernijah srednje in južne Rusije letina prav obilna, v drugih vsaj srednja. Počez bo menda mogoče reči, da je letošnja letina srednja.

Notranja politika se lepo razvija po načelih prave prosveščene svobode. Drugače tudi biti ne more pod vlastjo modrega vladarja z dobrim, blagim srcem, kakoršno je Bog dal sedanjemu cesarju, ki svoj narod bolj ljubi kakor samega sebe. Te dni je padel po volji modrega vladarja vogelni kamen starega plesnjivega

*) Le sem ter tje nekoliko okrajšano po vredništvu.